

ΕΓΚΕΦΑΛΟΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ: ΔΥΑΣ ΟΜΟΟΥΣΙΟΣ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Ανδρέας Παπανικολάου

1^η Ιουλίου 2006

Ξυλόκαστρο

Είναι νομίζω προφανές ότι ως σύστημα, ως αρχιτεκτονικό σχέδιο, ως διοργάνωση, ο άνθρωπος είναι πίο πολύπλοκος από τήν κότα, η κότα από τό σκουλίκι, και το σκουλίκι από την αμοιβάδα.

Η διαπίστωση αυτή εκλαμβάνεται απο την τρέχουσα θεωρία εξελίξεως των ειδών – τόν νεοδαρβινισμό – ως τεκμήριο υπάρξεως μίας ιεραρχημένης αλληλουχίας οργανισμών όπου οι απλοί προηγούνται χρονικώς των συνθέτων- όπου, κατά κανόνα- οι απλούστεροι προκύπτουν πρίν τους συνθετότερους και πολυπλοκότερους.

Κι αυτό που τοποθετεί τον άνθρωπο χρονικώς μεν επόμενο διοργανωτικώς δε προπορευόμενο -πάνω κι από την κότα και απο την μαϊμού, είναι ο νούς γενικώς και ειδικότερα η συνείδηση.

Με νου εννοώ τη λογική τάξη, τη δυνατότητα κρίσεων, επιλογών, λεπτομερούς ελέγχου πολύπλοκων κινήσεων- νοητών τε και φυσικών- controlled processes λέγονται αυτές απο τους ειδικούς, κινήσεων λοιπόν και συλλογισμών αφ' ενός, και αφ' ετέρου τη δυνατότητα επιγνώσεως όλων των ανωτέρω, δηλαδή της συνειδήσεως. Αυτά τα δύο πράγματα εννοώ με «νού».

Όσο γιά τη συνείδηση, την επι μέρους ιδιότητα του νού, το έχουμε πλεονάκις πεί αλλά καλό είναι να το ξαναπούμε, γιατί πολλές φορές ξεχνιέται- διττώς λεγεται.

Άλλοτε συμαίνει λειτουργία κι άλλοτε σημαίνει τα εκάστοτε παράγωγα της λειτουργίας, τις υποκειμενικές δηλαδή εμπειρίες, τα αντικείμενα της επιγνώσεως.

Και το πρόβλημα που απασχολεί την παρέα μας εδώ και κάτι χρόνια είναι, αφ' ενός εάν ο εγκεφαλικός μηχανισμός της συνειδήσεως είναι μόνον αναγκαίος η αν είναι αυτάρκης, ικανός για την παραγωγή εμπειριών κι αφ' ετέρου εάν ο εκάστοτε σχηματισμός ενεργοποιήσεως του μηχανισμού αυτού αντιστοιχεί ακριβώς στην ταυτόχρονη εμπειρία ή εάν υπάρχουν και κάποιες αποψεις της εμπειρίας που δεν αντιστοιχούν σε καμμία άποψη του σχηματισμού- αν δηλαδή υπάρχουν λεπτομέρειες στην εμπειρία που εκπορεύονται απο κάποια άλλη πηγή κι αιτία πέραν του εγκεφαλικού μηχανισμού.

Όπως όμως και να 'χει το πράγμα, όπου και να καταλήξουμε, είναι εμφανές ότι αυτό που βάζει τον άνθρωπο πάνω απ' όλα τα έμβια όντα στην κλίμακα που λέγαμε, είναι η ύπαρξη των υποκειμενικών εμπειριών. Ή, αν η συνείδηση δεν είναι ο μόνος παράγων που του διασφαλίζει τα πρωτεία, που τον καθιστά επικρατέστερο, όχι μόνο της μαϊμούς ή της κότας αλλά και της κατα τ' άλλα απροσμάχητης κατσαρίδας, σιγουρα είναι ένας απο τους βασικότερους.

Κι όπως κάθε άλλο γνώρισμα που- κατά την κρατούσα πάντα θεωρία- καθιστά έναν οργανισμό επαρκή, είναι επιλεγμένο και διαιώνίζεται ακριβώς γι' αυτόν τον λόγο, έτσι πρέπει νά'χει συμβεί και με τη συνείδηση: επιλεγμένη λοιπόν και η συνείδηση όπως και άλλα χαρακτηριστικά των εμβίων όντων που είναι αποτελεσματικά στην πάλη για επιβίωση.

Βέβαια, όταν λέμε πώς ένα πράγμα είναι αποτελεσματικό, δέν μπορεί παρά να εννοούμε ότι δρά ως αίτιο. Μάλιστα, ξεχωρίζουμε τα πράγματα σε αληθινά που όντως υπάρχουν και σε πράγματα φανταστικά που μόνο ως φαντασιώσεις υφίστανται, βάσει της αποτελεσματικότητάς τους. Και μόνον αυτά που έχουν αποτέλεσμα, που επιφέρουν αλλοιώσεις σε άλλα πράγματα, που δρουν ως αίτια, εν ολίγοις, θεωρούμε αληθινά.

Πράγμα που σημαίνει πώς η συνείδηση είναι όσο αληθινή, ως λειτουργία, όσο κι η θερμορρύθμιση και, το σπουδαιότερο, το κάθε της παράγωγο, η κάθε επιμέρους εμπειρία, είναι τόσο αληθινή όσο και η θερμοκρασία 36 κι 6.

Μόνο που πολλοί που πιστεύουν και που λένε όλ' αυτά, όσοι μιλούν για τη συνείδηση σ' άλλα πλαίσια, την ονομάζουν φενάκη και τις εμπειρίες «επιφαινόμενα» δηλαδή πράγματα χωρίς αληθινή υπόσταση- πράγματα αιτιακώς αδρανή.

Από τη μία λοιπόν, η συνείδηση επελέγη ως αποτελεσματικός παράγων, ως αληθές αίτιο, κι από την άλλη, είναι μια παραίσθηση- μια καθαρή φαντασίωση, ένα αιτιακώς αδρανές τίποτα!

Την αντίφαση αυτή την αναφέρω εδώ απλώς και μόνο επειδή απαντά σε πολλών επιφανών νευροφιλοσοφούντων τα γραπτά και συνήθως περνάει απαρατήρητη.

Άλλωστε εύκολα παρακάμπτεται. Με συνέπειες βέβαια, αλλά παρακάμπτεται.

Παρακάμπτεται εάν απλώς πούμε το αληθινό πράγμα, το πράγμα που έχει επιλεγεί ως αποτελεσματικό στην πορεία της εξέλιξεως, δεν είναι η συνείδηση, η λειτουργία, αλλά ο νευρωνικός της μηχανισμός. Κι αν επίσης πούμε ότι παρ' όλο που τα παράγωγά του, οι εμπειρίες, είναι πράγματα μη αληθινά, οι αντίστοιχοί τους σχηματισμοί ενεργοποιήσεως του μηχανισμού είναι αληθινοί και δρουν όπως ό,τι άλλο με αληθινή ύπαρξη, ως αίτια.

Το θέμα όμως είναι αν η αντίφαση παρακάμπτεται έτσι, χωρίς κόστος, χωρίς επιπτώσεις.

Το θέμα είναι, μπορούμε να πούμε και να αποδεχτούμε ότι, φερ' ειπείν, ο σχηματισμός ενεργοποιήσεως κάποιου εγκεφαλικού μηχανισμού X που τυγχάνει να αντιστοιχεί στη συγκεκριμένη εμπειρία πόνου X τονούμενο αρκεί – ερήμην της εμπειρίας – να θεσει σε δράση τις κινητικές λειτουργίες που απομακρύνουν τον άνθρωπο απο το αίτιο του πόνου- απο κάτι επικίνδυνο- και οτι η εμπειρία του πόνου (X τονούμενο) είναι μια επουσιώδης πολυτέλεια;

Μπορούμε να πούμε ότι επιλογές προτεραιοτήτων, στόχων και διεκπεραίωση πράξεων που αποτελούνται απο αλληλεξάρτητες αλληλουχίες λεπτομερώς ελεγχόμενων

αισθητικο-κινητικών διαδικασιών μπορούν και συμβαίνουν πάντα χωρίς την επίγνωση του σκοπού ή του τρόπου ελέγχου τους;

Μπορούμε να πούμε ότι για όλα αυτά αρκούν οι αντίστοιχες της υποκειμενικής εμπειρίας εγκεφαλικές διεργασίες, ότι εν ολίγοις είμαστε κατ' ουσίαν αυτόματα;

Θεωρητικά ίσως και να μπορούσαμε να λειτουργήσουμε ως ρομπότ. Θα μπορούσαμε ίσως να διάγουμε τον βίο αβλεπί, χωρίς καν να το πάρουμε είδηση, θα μπορούσαμε να ζούμε ερήμην ... του εαυτού μας.

Στην πραγματικότητα όμως δεν ζούμε έτσι, χωρίς επίγνωση. Μπορεί να μην έχουμε επίγνωση των πάντων και πάντα, αλλά τέλος πάντων και πόνους αισθανόμαστε και τα ούζα μας αρέσουν, και «της αυγής η κροκάτη γάζα» και «τα γαρούφαλα του δειλινού» δεν χάνονται και δεν σβήνονται πάντα μακριά μας αλλά, το πιο συχνά, μπαίνουν και στην καρδιά μας.

Είτε το θέλουμε είτε όχι, είμαστε όντα με συνείδηση κι ας μπορούσαμε υποθετικά να είμαστε ρομπότ. Τώρα βέβαια μπορεί να σφάλουμε ως προς το αληθές των δοξασιών μας. Οι πόνοι μας, οι προθέσεις μας, κάλλιστα θα μπορούσαν να είναι ψευδαισθήσεις – Η βούλησή μας, ακούω, είναι σίγουρα μια ψευδαισθήση κι αυτό που μένει είναι ν' αποφασίζουμε τι απο τα δύο φαίνεται λογικότερο : ότι είμαστε ρομπότ ή ότι δεν είμαστε;

Αλλά πώς ξέρουμε ότι ενδεχομένως οι συνειδητές εμπειρίες είναι ψευδαισθήσεις; Υπάρχουν ενδείξεις που οδηγούν σ' ένα τετοιο συμπέρασμα; Ναι, υπάρχουν. Έχουμε χίλια δύο παραδείγματα όπου η συνείδηση, η επίγνωση πόνων, ηδονών, πεποιθήσεων, αποφάσεων, δεν είναι αναγκαία για τις αντικειμενικές επιπτώσεις των αισθητικών ποιοτήτων (πόνου, ηδονής) να βιωθούν, ή των πεποιθήσεων και των αποφάσεων να πραγματοποιηθούν.

Τα παραδείγματα αυτά -τα περισσότερα τέλος πάντων, έχουν ανακαλυφθεί άπειρες φορές στην ιστορία της ανθρωπότητας. Κάποια έχουν ανακαλυφθεί πιο πρόσφατα αλλά είναι του ίδιου τύπου με τα πιο παλιά και τα πιο κοινά και πασίγνωστα. Ως φαινόμενα είναι αποδεκτά απ' όλο τον κόσμο. Ως τεκμήρια του ότι είμαστε τω όντι ρομποτάκια γίνονται αποδεκτά μόνον απο μία μερίδα της ανθρωπότητας που ήδη πιστεύει πώς πρέπει να είμαστε ρομποτάκια, ότι αυτή είναι τέλος πάντων η πιο λογική εκδοχή.

Ποιά είναι αυτά τα παραδείγματα:

Εδώ δεν θα χρονοτριβήσω καθότι έχουν ήδη περιγραφεί εκτενώς και πειστικώς-Περιληπτικά μόνον:

Οι πειραματικές αλλά όχι και τόσο πειστικές ενδείξεις του Benjamin Libet ότι πρώτα κάποιες εγκεφαλικές περιοχές ενεργοποιούνται (στο μετωπιαίο λοβό) και μετά έχουμε την αίσθηση ότι αποφασίζουμε να κουνίσουμε το χέρι. Είπα τις βρισκω όχι και τόσο πειστικές γιατί δεν είναι αναγκαίο να πιστέψει κανείς ότι ο καταγραμμένος σχηματισμός

της ενεργοποίησης των περιοχών αυτών αντιστοιχεί στην συνειδητή απόφαση να κουνήσει κανείς το χέρι ή το πόδι όπως πιστεύει ο Libet.

Αλλά έχουμε κι άλλες ενδείξεις ότι είμαστε αυτόματα όπως τα πειστικά και έγκυρα αποτελέσματα πειραμάτων όπως του Wegner που δείχνουν ότι σε κάποιες περιπτώσεις, ενώ νομίζουμε ότι ελέγχουμε το περιβάλλον- ότι φερ' ειπείν κινούμε από δώ κι από κεί ένα στίγμα, μία κουκίδα στην οθόνη ενός υπολογιστή, στην ουσία δεν το ελέγχουμε – κινείται τυχαία- κι εμείς έχουμε απλώς την ψευδαίσθηση του συνειδητού ελέγχου.

Έχουμε επίσης τις ακριβώς αντιστροφες ψευδαισθήσεις όπως όταν νομίζουμε ότι δεν ελέγχουμε κάτι – όταν νομίζουμε ότι γίνεται απο μόνο του, ενώ στην ουσία το ελέγχουμε χωρίς όμως να έχουμε επίγνωση ότι το προκαλούμε. Παράδειγμα εδώ είναι τα stroγγυλά τραπέζια στις συνεδριάσεις των πνευματιστών τα οποία τραπέζια κινούνται, υποτίθεται, από τα πνεύματα δικαίων τετελειωμένων, ενώ στην ουσία κινούνται απ'τους ίδιους τους συνέδρους, εν αγνοία τους.

Αλλά για περιπτώσεις της λανθασμένης πεποιθήσεως ότι ενώ ο εγκεφαλικός μηχανισμός μας «λύνει και δένει» εμείς νομίζουμε ότι κάποιος άλλος ευθύνεται, δεν είναι ανάγκη να επισκευθούμε τις συνεδριάσεις των πνευματιστών. Φτάνει η ετυμηγορία των ποιητών:
« Μήνυν άοιδε θεά» - εσύ θεά όχι εγώ!

«Έννεπε μοί άνδρα πολύτροπον» μούσα- πές τα μου εσύ μούσα στ' αφτί κι εγώ τα τραγουδά...

Ή απ'το πρώτο Ευαγγέλιο της Μεγάλης Πέμπτης – το κατά Ιωάννη.

«Τα ρήματα ά εγώ λαλώ υμίν άπ' εμαυτού ού λαλώ ο δέ πατήρ ο εν εμοί μένων, αυτός ποιεί τα έργα»

Ή – χωρίς εδώ να θέλω να βάλω τον Όμηρο ή το Χριστό στην ίδια συνομοταξία με τους ψυχοπαθείς – τα άπειρα παραδείγματα των δαιμονισμένων, των κατεχομένων απο άλλα πνεύματα που- κατ' αυτούς, ευθύνονται για τις πραξεις τους, είτε καλές είναι αυτές είτε άσχημες.

Μετά έχουμε τις περίεργες περιπτώσεις ασθενών με διατομή του μεσολοβίου όπου – κατά τα φαινόμενα- το αριστερό ημισφαίριο πλάθει μύθους για να δικαιολογήσει πράξεις που γίνονται συνεπεία σημάτων που προσλαμβάνει το απομονωμένο δεξί.

Μετά έχουμε τις άπειρες περιπτώσεις όπου πράγματα που σίγουρα νομίζουμε ότι θα έπρεπε να συνεπάγονται συνειδητό έλεγχο γίνονται εντελώς ερήμην μας όπως:

Τα καταπληκτικά επιτέυγματα των Idiot savants – που χωρίς καν να ξέρουν τι σημαίνει πρώτος αριθμός μπορούν και τους βρισκουν σε χρόνο ρεκόρ χωρίς την παραμικρή επίγνωση του τι και πώς το κάνουν.

Τα επίσης καταπληκτικά των έξυπνων savant – του όποιου Αρχιμήδη που αναφωνεί Εύρηκα – αλλά και του όποιου κοινού θνητού που τού' τυχε να λύσει κάποιο πρόβλημα που τον απασχολούσε κι έχει βιώσει την εμπειρία της επιφοίτησης – μικρής ή μεγάλης δεν έχει σημασία – όπου όλες οι controlled processes διεξάγονται ερήμην του συνειδέναι.

Αλλά μην πάμε μακριά – αρκεί να σκεφτούμε τι γίνεται με την καθημερινή ομιλία όπου ούτε 1/100 των εκφράσεων μας – όσο πολύπλοκες και να είναι, δεν συνοδεύεται απ’ την επίγνωση και το συνειδητό έλεγχο της σειράς των φωνημάτων που απαρτίζουν τις λέξεις, ή τις αλληλουχίες των λέξεων που απαρτίζουν τις νοηματικές ενότητες κ.λ.π.

Όλα λοιπόν αυτά τα φαινόμενα μας οδηγούν στις εξής γενικεύσεις – στις εξής αποδοχές:

1. Πολλές φορές συμπεριφερόμεθα με τρόπο που υποδηλώνει πώς αντιληφθήκαμε το ποιόν μίας αισθητικής εμπειρίας καίτοι δεν έχουμε επίγνωση πως το αντιληφθήκαμε (π.χ. σταματάμε στο κόκκινο, ξεκινάμε με πράσινο) εντελώς ασυνείδητα.
2. Πολλές φορές συμπεριφερόμεθα με τρόπο που υποδηλώνει ότι έχουμε επιλέξει ένα σκοπό- ένα στόχο, χωρίς να έχουμε την παραμικρή συνειδητή εμπειρία του στόχου και της επιλογής του. Πολλές μάλιστα φορές ξαφνιαζόμαστε απ’ το γεγονός ότι πετύχαμε τον σκοπό και μόνο τότε μαθαίνουμε ποιά ήταν η Ιθάκη για την οποία είχαμε ασυνείδητα ξεκινήσει.
3. Πολλές φορές ακολουθούμε διαδικασίες πολύπλοκες που συνήθως απαιτούν συνειδητό έλεγχο βήμα προς βήμα χωρίς συνειδητό έλεγχο, και το αντίστροφο, όταν νομίζουμε ότι ελέγχουμε μια διαδικασία αλλά απατώμεθα.

Με αυτές τις γενικεύσεις, όπως είπα, νομίζω πώς συμφωνεί – πάντοτε συμφωνούσε και πάντα θα συμφωνεί ο κάθε συζητήσιμος άνθρωπος. Είναι γενικεύσεις αναπόφευκτες. Είναι η πραγματικότητα.

Εκεί που διαφωνεί ο κόσμος είναι στο τι σημαίνουν όλα αυτά τα ενίοτε εντυπωσιακά – σαν τα σκεφτεί κανείς – φαινόμενα ρομποτικής συμπεριφοράς εκ μέρους μας;

Ξέρουμε ήδη την απάντηση που δίνει ο πολύς κόσμος που τυχαίνει να συμπίπτει με την δυϊστική θέση στη φιλοσοφία: Είναι αυτή εδώ:

Πρώτον, θα μας θυμίσει ο διϋστής, νούς σημαίνει δύο τινά – τό’ παμε άλλωστε- λογική, ευταξία, και συνείδηση, δηλαδή επίγνωση. Τώρα το γεγονός ότι υπάρχουν ψευδαισθήσεις, ότι η επίγνωση σφάλλει, ούτε καινούργιο είναι που να μας εντυπωσιάσει, ούτε αναιρεί την ύπαρξη μη πλασματικών βιωμάτων. Όπως οι οφθαλμαπάτες και τα λάθη στην πρόσθεση και στην αφαίρεση δεν σημαίνουν ότι δεν υπάρχει αντίληψη και σωστός συλλογιστικός τρόπος, έτσι και τα περίεργα φαινόμενα που αράδιασα δεν αποκλείουν την πιθανότητα ελεύθερης ή τέλος πάντων αιτιακώς μη αδρανούς βουλήσεως. Όσο για τους αυτοματισμούς, αυτούς στους οποίους έχουμε συνηθίσει και δεν μας εκπλήττουν (όπως το ότι μιλάμε και περπατάμε χωρίς να ελεγχουμε το πώς), αλλά και τους άλλους που μας εκπλήττουν (π.χ. τα επιτεύγματα των idiot savants), τους ξέρουμε και τους έχουμε εξηγήσει- συνεχίζει ο διϋστής διδάσκαλος – για χιλιετίες :

Πώς:

Κάποιοι αυτοματισμοί, κάποιες αισθητικο-κινητικές αλληλουχίες, για να προκύψουν μετέρχονται την συνείδηση και σταδιακά παγιώνονται και γίνονται χωρίς την επίγνωση

και το συνειδητό έλεγχο που κατ' αρχάς ήταν αναγκαίος – κι εδώ υπάγεται κάθε πολύπλοκη σύνθετη πράξη όπως το παίξιμο του κάθε μουσικού οργάνου αλλά και η εκμάθηση μιας ξένης γλώσσας κ.λ.π..

Κάποιοι άλλοι τώρα αυτοματισμοί που δεν προέκυψαν με την αρρωγή του συνειδέναί ήταν απλώς ευτάκτως διοργανομένοι στο γονιδίωμα.

Οπότε, στην μία περίπτωση ευθύνεται ο νούς του ανθρώπου- ο πέραν βέβαια του εγκεφάλου καίτοι χρησιμοποιεί ως όργανό του τον εγκέφαλο- στην άλλη ο νούς του Υψίστου, του πρωτομάστορα που κοσμεί το άπειρο, που ρυθμίζει τις τροχιές των ηλεκτρονίων και των πλανητών και που ευθύνεται για την ευταξία που βασιλεύει στα απέραντα ενδοκυττάρια εργοστάσια.

Όμως, επειδή αυτή η εξήγηση, η δυϊστική, μας φαίνεται, και δικαιολογημένα μας φαίνεται, προβληματική – με τα καρτεσιανά της αδιέξοδα, με τη διχοτόμηση του σύμπαντος κ.λ.π.- με πράγματα που τά'χουμε πει χίλιες φορές, τείνομεν ευήκοον το ους στις σειρήνες του άλλου, του αντιπάλου κόματος.

Κι έτσι πάμε στην εναλλακτική εξήγηση – αυτή που δίνουν οι Dennet και Wegner της σήμερον που είναι βέβαια η ίδια που έδιναν τόσοι και τόσοι Dennet και Wegner στο παρελθόν το κοντινό και το απώτερο. (Αυτό δε, το αναφέρω για να μη γίνει το λάθος και μπερδέψει κανείς τον τίτλο του καινούργιου βιβλίου απο την εκδοτική του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης « The new unconscious» με κανένα στα αλήθεια πρωτόγνωρο ασυνείδητο ούτε το «Illusion of free will» με κάποια ανακάλυψη των ψυχολόγων του Harvard.

Κι η εναλλακτική λύση των διαφόρων Wegner και Dennet είναι απλή: είμαστε κυρίες και κύριοι ρομπότ. Κάθε τι που θεωρούν οι άλλοι έκφραση ενός νού είναι αποκλειστικά το παράγωγο εγκεφαλικών μηχανισμών.

Οι εγκεφαλικοί μηχανισμοί διέπονται απο τους νόμους του Maxwell, του Ohm, του Faraday και των άλλων, ακριβώς όπως τα κυκλώματα στα κομπιουτεράκια. Οι δέ νοητικές λειτουργίες είναι ακριβώς ίδιες με τους αλγόριθμους, το λογισμικό που είναι ενσωματωμένο στα κυκλώματα και βάσει του οποίου λειτουργούν τα κυκλώματα. Όσο για τις πράξεις, είναι νομοτελώς εξαρτημένες απο τους μηχανισμούς αυτούς (εξ' ου και η ψευδαίσθηση της ελευθέρας βουλήσεως). Τώρα οι υποκειμενικές εμπειρίες αυτές –έ– έτυχε και με τον τρόπο που δουλεύουν οι μηχανισμοί για να παράξουν πράξεις (είτε πράξεις που συνεπάγονται μυικές συσπασεις είτε τις άλλες, πρόσθεση-αφαίρεση κ.λ.π. που συνεπάγονται μόνο διακινήσεις ιόντων στους νευρώνες), με τον τρόπο που δουλεύουν λοιπόν τα νευρωνικά κυκλώματα, παράγουν παρεμπιπτόντως, κατά λάθος, τρόπω τινά, και αυτές τις άχρηστες εμπειρίες – τι να κάνουμε τώρα; Τα λένε λοιπόν καλά ο Wegner αλλά και ο κάθε La Mettrie -για να μη πάω ακόμα πιο πίσω και κατηγορηθώ για σωβινισμό;

Όχι, δεν τα λένε καλά. Σίγουρα δεν τα λένε καλλίτερα απο τους δυϊστές. Να σας πώ λοιπόν γιατί δεν νομίζω ότι τα λένε καλά: Δεν τα λένε καλά γιατί αυτή η εκδοχή ότι

είμαστε ρομπότ μας βάζει σε μελάδες ίσως χειρότερους απ' αυτούς που μας βάζει ο δυϊσμός.

Ας δούμε λοιπόν τα πράγματα πρώτα σφαιρικά, ας δούμε τις απώτερες επιπτώσεις της αποδοχής αυτού του δόγματος κι ας υποθέσουμε ότι εφ' όσον είμαστε ρομπότ εξ ορισμού δεν θα πρέπει να διαφέρουμε από τα ρομπότ της αύριον. Αν λοιπόν όπως στην Ταϊβάν που φτιάχνουν ρόλεξ μαϊμούδες, φτιάχναμε κι εμείς ένα ρομπότ κατ' εικόνα και ομοίωση μας, το ρομπότ θα πρέπει πέρα από την εξωτερική του ομοιότητα και συμπεριφορά προς τον άνθρωπο να έχει και τις ανάλογες υποκειμενικές (καίτοι ψευδείς) εμπειρίες και τον ανάλογο νου, εν γένει.

Θα πρέπει δηλαδή το ρομπότ να έχει πονόδοντους, να έχει οργανισμούς, να ακούει τη «Συννεφιασμένη Κυριακή» και να ευχαριστεί τον Κύριο που έπλασε τον Τσιτσάνη κ.λ.π κ.λ.π.

Βέβαια, εμείς οι απ' έξω δε θα είμαστε είς θέσιν να ξέρουμε αν όντως το ρομπότ (που περίσυ το βάπτισα Βασίλη απ' τ' άνω Λιόσια) έχει αυτές τις εμπειρίες, και θα πρέπει να βασίσουμε στην πίστη μας ότι θα τις έχει, αποκλειστικά στην συμπεριφορά του.

Τώρα αυτοί που πιστεύουν πως το μοντέλο, ο Βασίλης απ' τ' άνω Λιόσια κι εμείς δεν διαφέρουμε σε τίποτα (δεδομένου ότι δεν διαφέρουμε σε τίποτα που μπορούμε να διακρίνουμε αντικειμενικά) θα πρέπει να μην έχουν την παραμικρή επιφύλαξη να του απονείμουν όλα τα πολιτικά του δικαιώματα, ενδεχομένως να τον κάνουν γαμπρό και ενδεχομένως να θυσιάστουν για χάρη του αν τέλος πάντων είναι απ' αυτούς που θυσιάζονται για τον συνάνθρωπό τους.

Θά'θελα λοιπόν να ξέρω αν οι θιασώτες της εκδοχής ότι είμαστε αυτόματα θα ήταν διατεθειμένοι ειλικρινά να συμπεριφερθούν έτσι στον αυριανό Βασιλάκη απ' τ' άνω Λιόσια, ξέροντας τη γενεαλογία του- ξέροντας ότι είναι φτιαγμένος με βίδες, σιλικόνη και καλώδια.

Θα μου πείτε πως τι θα κάνει ο κάθε θιασώτης της εκδοχής ότι είμαστε ρομπότ δεν είναι επιχείρημα κατά της εκδοχής ότι είμαστε ρομπότ. Αν ο όποιος θιασώτης φανεί ασυνεπής και δεν αναγνωρίσει εμπράκτως ανθρωπιά στο ρομπότ, το κίνητρό του θα μπορούσε κάλλιστα να είναι παράλογο, να είναι μια αδικαιολόγητη προκατάληψη, ένα είδος ρατσισμού.

Δηλαδή, το τι θα κάνει ο άλφα ή ο βήτα θιασώτης, είναι θέμα αξιολογικής κρίσεως εκ μέρους του. Η κρίση του απλώς μας λέει τι είδους υπάρξεις θεωρεί ότι αξίζουν να θυσιαστεί κανείς για χάρη τους.

Είναι λοιπόν θέμα αξιολογικής κι όχι θέμα υπαρξιακής κρίσεως αν η εν λόγω ύπαρξη, ο Βασιλάκης απ' τ' άνω Λιόσια είναι τώ όντι άνθρωπος ή μόνο μοιάζει με άνθρωπο.

Συμφωνώ. Είναι θέμα αξιολογικής και όχι υπαρξιακής ή οντολογικής κρίσεως. Αλλά ελπίζω να συμφωνείτε κι εσείς, ανεξαρτήτως ποιας εκδοχής θιασώτης είναι ο καθένας

σας, ότι αυτή η επίπτωση της θεωρίας πως είμαστε αυτόματα είναι προβληματική για την θεωρία.

Κι αν πράγματι σας φαίνεται προβληματική, αν έχετε επιφυλάξεις, οι επιφυλάξεις σας δεν νομίζω ότι απορρέουν από ρατσισμούς και ανασφάλειες αλλά από τα εξής συγκεκριμένα πράγματα:

Αν ο Βασιλάκης απ' τ' άνω Λιόσια έχει επίγνωση, αν έχει πονόδοντους, αν του αρέσει ο σινεμάς, αν όντως έχει πεποιθήσεις (αυτό το συναίσθημα της σιγουριάς για το ότι «δύο και δύο ίσον τέσσερα»), μας είναι τόσο άγνωστο όσο για το αν ο κάθε άλλος Βασίλης, ρομπότ ή μη, έχει αυτό το γνώρισμα του νού. Ξέρουμε όμως με απόλυτη πεποίθηση ο καθένας μας ότι το έχουμε. Και η ερώτηση με την οποία άρχισα ξαναεπιστρέφει- πρὸς τι η συνείδηση αφού είμαστε ο καθένας μας ρομπότ όπως ο Βασίλης;

Η συνήθης ένσταση εδώ έκ μέρους των ενταγμένων ρομποτοφίλων είναι ένας μάλλον βίαιος και αδικαιολόγητος αντιπερισπασμός – μια απαγόρευση:

Άκυρη, λένε, η ερώτηση.

Η ερώτηση, λένε, είναι ερώτηση άτοπη, καθότι αναφέρεται σε τελικά αίτια, καθότι είναι «τελεολογική». Είναι ερώτηση οπισθοδρομική, είναι αντιεπιστημονική. Κράτησε τον κόσμο στο μεσαιωνικό σκοτάδι μέχρι που την πέταξε στην άκρη ο Γαλιλαίος κι αναπνεύσαμε τελικά με το Διαφωτισμό. Ντροπή για επιστήμονες να λένε «πρὸς τι ένα φαινόμενο- πρὸς τι λένε μόνο οι παλαιοημερολογίτες του πνεύματος», και άλλα συναφή....

Αυτά- κακά τα ψέματα- το 'χα πιστέψει κι εγώ για κάνα χρόνο- δύο τότε που μάθαινα την αλφαβήτα της έρευνας. Αλλά σύντομα κατάλαβα την κενότητα αυτής της θεωρητικής ενστάσεως – γκρίνιας καλλίτερα. Το κατάλαβα διότι είδα πως κανείς δεν έφτιαξε ποτέ μοντέλο για οτιδήποτε πράγμα- όπως καλή ώρα τα ωραιότατα μοντέλα του οπτικοκινητικού συστήματος που φτιάχνει ο Αντώνης, χωρίς να ξέρει προς τι το σύστημα.

Ποτέ κανείς βιολόγος δεν μπορεί να ερμηνεύσει και ποτέ δεν ερμήνευσε, πώς δουλεύει ο όποιος οργανισμός, το όποιο όργανο, ιστός ή ενδοκυττάρειο μηχανηματάκι, χωρίς να ληφθεί υπ' όψιν ο σκοπός του, ο λόγος της υπάρξεως του στην οικονομία του περιβάλλοντος.

Αργότερα είδα και τον συγκεκριμένο φόβο που μας ωθεί να απαγορεύσουμε αυτήν την ερώτηση: η ερώτηση υποδηλώνει σχέδια και σχεδιαστές που δεν μας πολυαρέσουν.

Αλλά όποιο και να 'ναι το κινητρο, δεν μπορούμε να κρυβόμαστε πίσω από το δάχτυλο. Το «πρὸς τι» των φαινομένων είναι μια φυσιολογικότερη ερώτηση που η απάντηση της είναι, υπήρξε και θα είναι αναγκαία σε όποια σωστή εξήγηση.

Δεν μπορούμε να την αποφύγουμε, δεν θα ήταν έντιμο να την αποφύγουμε επειδή ίσως φοβόμαστε την απάντηση.

Κι επιμένω: Γιατί να αναδυθεί η αχρείαστη υποκειμενική εμπειρία- η εντελώς άχρηστη πολυτέλεια μέσα απ'τους, εξ υποθέσεως, επαρκέστατους νευρωνικούς μηχανισμούς;

Η απάντηση ότι προέκυψε κατά λάθος και ότι διαιωνίζεται και τελειοποιείται ανεβαίνοντας την κλίμακα απο την αμοιβάδα στον ανθρωπο- πάλι κατά λάθος, μου φαίνεται τόσο αυθαίρετη όσο και η απάντηση ότι τον εφτιαξε ο Θεός για λόγους δικούς του που δε μας αφορούν, γιατί και στις δύο περιπτώσεις αυτό που ακούω είναι το ανελεύθερο σύνθημα «πιστευε και μη ερεύνα» που δεν το μπορώ.

Περιμένω λοιπόν απάντηση απο τους ρομποτοφίλους «προς τι το φαινόμενο, η ψευδαίσθηση αν θέλετε της συνειδητής εμπειρίας» και αυτό που ακούω είναι ή αντιφάσεις στις οποίες αναφέρθηκα, ή απαγορεύσεις και επιπλήξεις- εξήγηση όμως όχι!

Διότι η απαντηση ότι «προέκυψε κατά λάθος» η ενσωματωμένη στο προσφάτως ρηθέν «τυχαιότης τυχαιοτήτων τα πάντα τυχαιοτήης» υπό επιφανούς και επωνύμου ομογενούς και γείτονά μου στο Τέξας, το οποίο ρηθέν εμφανίστηκε τις προάλλες στις εφημερίδες, δεν συνιστά, όπως είπα, εξήγηση. Το πολύ-πολύ να το εκλάβει κανείς ως ευφυολόγημα αλλά κι αυτό αμφίβολης αισθητικής αξίας.

Το να λέμε τα πράγματα έγιναν τυχαία- ότι η τάξη αναδύεται απο το εξ ορισμού αντίθετό της Χάος, δεν κάνουμε τίποτε παραπάνω απο το επαναλαμβάνουμε τα μυθολογήματα της «Θεογονίας του Ησιόδου» ή να επικαλούμεθα τη Θεά Τύχη, τη Θεά Αθηνά ή τον άγνωστο Θεό του Αποστόλου Παύλου.

Οπότε πρόβλημα πρώτο και μεγάλο της θεωρίας: το παράδοξο της εμφανίσεως και της σταδιακής αναβαθμίσεως του επιφαινομενικού και άχρηστου συνειδέναί.

Πρόβλημα δεύτερο:

Για να πούμε πως ο Βασίλης απ'τ'ανω Λιοσια είναι ακριβές αντίγραφο μας, πρέπει να'χει κι αυτός την τάση να αυτοπροστατεύεται και να επιβιώνει για να αυξηθεί και να πληθυνθεί το γένος του και να κατακυριεύσει τη γή.

Η τάση του αυτή βέβαια θα πρέπει να υφίσταται πιθανόν ως συνειδητή τάση και σίγουρα ως κώδικας στα κυκλώματα του, ακριβώς όπως η τάση των συμβατικών οργανισμών, των ανθρώπων δηλαδή, των ζώων, των φυτών αλλά και των κυττάρων (αν είναι να πιστέψουμε τους κοινωνιοβιολόγους και τον Wilson), είναι εγγεγραμμένη στο γονιδίωμά τους.

Άλλωστε το πρώτο μεγάλο άλμα της εξελίξεως ήταν, λέμε, όταν μια αλληλουχία χημικών ενώσεων έτυχε και προέκυψε με την τάση και τη δυνατότητα να επιζήσει ως οργανική ενότητα και να αναπαραχθεί, μετά, πάλι τυχαία, να συμβρεθεί με άλλες τέτοιες οργανικές οντότητες, να συνάψει σχέσεις αλληλεξαρτήσεως, να δομήσει όλο και πιο

πολύπλοκες κοινωνίες όπου τα μέλη, αντί να αποζητούν -προσέξτε- όπως πρώτα, εγωιστικά τη δική τους ξέχωρη επιβίωση αποζητούν πρωτίστως να εξυπηρετήσουν το πέραν αυτών (ως μονάδων) κοινό καλό, το καλό της οντότητας που συναπαρτίζουν.

Τα κυτταρα δηλαδή εξυπηρετούν ιστούς, οι ιστοί τα όργανα, και τα όργανα οργανισμούς.

Πώς έτυχε, ρωτάμε, πρώτα τα αμινοξέα και οι εγωϊστικές πρωτεΐνες να αποκτήσουν την τάση να πάνε ενάντια στην τάση του σύμπαντος κόσμου προς θερμικό θάνατο, προς αποδιοργάνωση; Πώς μετά έτυχε και για να εξυπηρετήσουν τον εγωϊσμό τους να αποβάλλουν μέρος του εγωϊσμού τους και να αποδεχτούν να γίνουν υπηρέτες της κοινωνίας την οποία συναπαρτίζουν;

«Καθόλου παράδοξο» είναι εδώ η απάντηση. «Καθόλου εγωϊστικά ή αλτρουιστικά δεν είναι τα κύτταρα και τα αμινοξέα. Απλώς οι βιοκοινωνιολόγοι χαριτολογούν κι αυτοί μιλώντας μεταφορικά. Στην ουσία τα αμινοξέα κι οι πρωτεΐνες συμβρίσκονται από την Ανάγκη (με άλφα κεφαλαίο) η οποία τα ωθεί να συμπεριφερθούν συμφωνα με τους νόμους της φυσικής και της χημείας.»

Μόνο που αυτή η απάντηση είναι υπεκφυγή. Καθότι οι νόμοι της Φυσικής και της Χημείας **περιγράφουν** την ευταξία που διέπει το σύμπαν, **την τεκμηριώνουν, δεν την εξηγούν**- και το ζητούμενο στην προκειμένη περίπτωση είναι το «πόθεν έσχεν» το σύμπαν ευταξία.

Θυμηθήτε: Υποθέσεις εμείς οι φυσικοί δεν κάνουμε είτε ο Νεύτωνας στον φίλο του για τα αίτια της βαρύτητας ή όποιος άλλης μορφής ευταξίας- όποιος κανονικότητας που διέπει τον κόσμο.

Και το ζητούμενο εδώ, είπαμε, είναι πώς προκύπτει αυτή η ευταξία που κάνει τις χημικές ενώσεις να συμπεριφέρονται εγωϊστικά ή αλτρουϊστικά, όπως τις συμφέρει.

Και η απάντηση εδώ είναι πάλι η ίδια.

«τυχαίότης τυχαιοτήτων...» ή έτσι είναι τα πράγματα- άλλα τυχαία άλλα αναγκαία-όπως μας συμφέρει – για να διατηρήσουμε τη μεταφυσική μας προκατάληψη ανέπαφη.

Μεγάλο λοιπόν πρόβλημα κι αυτό- η καταγωγή της ευταξίας – ας το δουμε κι απο άλλη μια σκοπιά:

Έχω την αίσθηση -ή τη ψευδαισθηση, δεν έχει σημασία- ότι επιλέγω τη στιγμή και το σημείο που θα χτυπήσω το χέρι στο τραπέζι. Συμφωνα με τη ρομποτική θεωρία αυτο είναι ένας κατά το συμβεβηκώς απόηχος (εντελώς άχρηστος) της λειτουργίας κάποιων εγκεφαλικών μου μηχανισμών.

Πιο συγκεκριμένα, είναι ο απόηχος ενός συγκεκριμένου σχηματισμού ενεργοποίησης των μηχανισμών που εξυπηρετούν την λειτουργία της κινητικότητας. Του οποίου σχηματισμού το αίτιο, ρωτάω, ποιο είναι;

Εδώ δεν χωράει αμφιβολία: το αίτιο είναι κατ'άναγκη ο χρονικώς αμέσως προηγούμενος σχηματισμός. Κι αυτού, βεβαίως, ο αμέσως προηγούμενος και ούτω καθ'εξής. Με λίγα λόγια το γεγονός ότι αποφάσισα να χτυπήσω το χέρι στο τραπέζι ήταν γραφτό στον ορίζοντα της μεγάλης εκρήξεως – του Big Bang.

Εδώ βέβαια εγείρονται δύο ειδών αντιρρήσεις.

Η πρώτη είναι: Ναι μεν, αίτιο του κάθε σχηματισμού είναι ο προηγούμενος αλλά όχι μόνο ο προηγούμενος δεδομένου ότι ανά πάσα στιγμή ο τρέχων σχηματισμός εμπλουτίζεται απο εισροές απ'τα αισθητήρια που απο τη σκοπιά της συγκεκριμένης αλληλουχίας σχηματισμών είναι τυχαίες – οπότε ο τρέχων σχηματισμός στον εγκέφαλό μου όχι μόνο δεν μπορεί να αναχθεί στο big bang αλλά ούτε στο σχηματισμό του εγκεφάλου μου πριν πέντε λεπτά δε μπορεί να αναχθεί.

Μόνο που αυτή η αντίρρηση ισχύει εάν δεν είμαστε συνεπείς αναγωγιστές πράγμα που ως ρομποτιστές πρέπει να είμαστε. Γιατί αν είμαστε συνεπείς δεν μπορούμε να μιλάμε για τυχαίες εισροές τυχαίων περιβαλλοντικών συμβάντων. Σε ένα σύμπαν που συμπεριφέρεται έτσι όπως το ονειρεύτηκε ο Λαπλάς η απόφασή μου να χτυπήσω το χέρι μου στο τραπέζι δεν ανήκει σε μένα αλλά εγώ και ο καθένας είμαστε και κάνουμε το γραμμένο, πόνια της Ανάγκης(πάλι με κεφαλαίο άλφα), και της σιδερένιας νομοτέλειας που διέπει τα πάντα.

Κι αυτό το θεωρώ πρόβλημα για την θεωρία ότι είμαστε ρομπότ. Ότι δηλαδή ήταν γραφτό να πώ αυτήν εδώ τη στιγμή ακριβώς αυτό που λέω και όχι κάτι έστω και ελάχιστα αλλιώς.

Αλλά υπάρχει, είπαμε, και δεύτερη αντίρρηση στο συμπέρασμά μου ότι σύμφωνα με τη ρομποτική θεωρία ήταν γραφτό μου να χτυπήσω το χέρι στο τραπέζι απο τη χαραυγή του συμπαντος. Ποιά:

Ακόμα και εύτακτα συστήματα, ακόμα και η διοργανωμένη ύλη υπόκεινται στην τυχειότητα που χαρακτηρίζει τη συμπεριφορά των στοιχείων της αδιοργάνωτης ύλης. Οπότε καθόλου δεν ήταν γραφτό μου να χτυπήσω το χέρι στο τραπέζι. Η πράξη μου βέβαια ήταν ακόμα αποτέλεσμα της λειτουργίας των κυκλωμάτων. Μονον που ο συγκεκριμένος σχηματισμός προέκυψε εν μέρει τυχαίως. Οπότε η ρομποτική θεωρία δεν συνεπάγεται καθολου ότι η εν λόγω πράξη μου ήταν γραμμένη στον ουρανό της πρώτης μέρας της Δημιουργίας, πράγμα που σημαίνει ότι η θεωρία δεν κινδυνεύει απ' αυτή την πλευρά να φανεί πολύ παρατραβηγμένη.

Κι εδώ βλέπουμε για μία ακόμα φορά την Τυχειότητα εν είδη «από μηχανής θεού» να επεμβαίνει για να αιτιολογηθεί η επιλογή του πώς, πού και πότε θα χτυπήσω το χέρι στο τραπέζι.

Και φαντάζομαι πως είναι προφανές πως μετερχόμενοι τις δύο αρχές, την αρχή της Τυχειότητας και την αρχή της Αναγκαιότητας σε όποιον συνδυασμό μας συμφέρει- ανάλογα με την περίπτωση- μπορούμε να υπερασπιστούμε άνετα την ρομποτική θεωρία με τρόπο ανάλογο των ευλαβών αναγνωστών όποιας Θεογονίας και όποιας Βίβλου.

Αλλά οι δύο αυτές αρχές, Τύχη και Αναγκαιότητα απο μόνες τους, αν τις αποδεχτούμε ως αρχές των πάντων, ένα μόνο σύμπαν μπορούν να δομήσουν- το αντίθετο του κόσμου του κεκοσμημένου δηλαδή ένα σύμπαν απολύτου χάους. Έτσι ακριβώς όπως λέει ο δεύτερος νόμος της θερμοδυναμικής. Και οι νησίδες ευταξίας, άνθρωποι και Βασιληδες απ' τ' άνω Λιόσια παραμένουν βαθειά μυστήρια.

Λάθος. Τον Βασιλάκη τον φτιάξαμε είπαμε εμείς- και καθόλου τυχαία- το μυστήριο είναι πώς προκύψαμε εμείς, αφού «τυχαίως» δεν είναι εύλογο και αφού «μας σχεδίασε ο Ύψιστος» δεν αποτελεί νόμιμη επιστημονική αιτιολογία.

Και γι' άλλη μια φορά, το «προκύψαμε τυχαία» είναι όχι μόνον μή εύλογο αλλά είναι παράλογο. Ο Πλατωνικός «Δημιουργός» (εξ ου και ο Θεός του Αποστόλου Παύλου που καθόλου άγνωστος δεν ήταν τελικά) όντας όν λογικό, λογικό είναι να εμφυσήσει τάξη στο σύμπαν. Ενώ, ζητώντας από τη Θεά Τυχειότητα και το Θεο Χάος το ίδιο πράγμα είναι νομίζω αίτημα παράλογο.

Πρόβλημα λοιπόν κι αυτό χειρότερο απ αυτά του δυισμού.

Άλλο ένα και τελειώνω. Για να μη μπερδευτούμε όμως, ας ξαναρίξουμε μια σύντομη ματιά στους ορισμούς.

Όταν λέμε ρομπότ- στα πλαίσια της ρομποτικής θεωρίας – δεν εννοούμε κάτι νεφελώδες κι ασαφές, αλλά εννοούμε το είδος του πράγματος που φτιάχνουν ή που θα μπορούσαν να φτιάξουν οι τεχνικοί που ασχολούνται με το θέμα. Εννοούμε δηλαδή κάτι σαν το Βασίλη απ' τ' άνω Λιόσια.

Τώρα όλα τα υπαρκτά και όλα τα δυνάμει ρομπότ έχουν πεπερασμένη νοημοσύνη. Βέβαια, και οι άνθρωποι μπορεί να έχουν πεπερασμένη νοημοσύνη αλλά τα όριά της μετατοπίζονται και διευρύνονται συν τώ χρόνω και πόσο θα διευρυνθούν στο μέλλον κανείς δεν ξέρει. Κι ο Ηράκλειτος που νόμιζε ότι ήξερε, είπε πως «ψυχής πείρατα ούκ αν εξεύροτο»- τέλος δεν έχουν.

Ας υποθέσουμε λοιπόν πως όταν σχεδιάζαμε το Βασίλη απ' τ' άνω Λιόσια ως φιλόδοξοι γονείς, τον θέλαμε ατσίδα οπότε κωδικοποιήσαμε στο λογισμικό του όλο το Principia Mathematica ή όποιο άλλο λογικό σύστημα θέλετε.

Τώρα σύμφωνα με το θεώρημα του Gödel, υπάρχουν πάντα κάποιες προτάσεις, το αληθές των οποίων είναι αναπόδεικτο στα πλαίσια του όποιου λογικού συστήματος αξιωμάτων και θεωρημάτων.

Ο Βασίλης λοιπόν απ' τ' άνω Λιόσια δεν μπορεί να αποδείξει το αληθές ή μη τέτοιων προτάσεων γιατί δεν έχει τη δυνατότητα των βιολογικών Βασίληδων να υπερβεί το προκαθορισμένο λογισμικό του και να **υιοθετήσει αξιώματα άλλα** στα πλαίσια των οποίων οι πρώην αναπόδεικτες προτάσεις καθίστανται αποδείξιμες.

Οπότε προτασεις (που η οποια κυρά- Κατίνα ενδεχομένως θεωρεί αληθείς και κόβει το κεφάλι της για την αλήθεια τους χωρίς να μπορεί να τις αποδείξει και που ο τυχόν γιος της ο μαθηματικός κόβει το κεφάλι του και που επιπλέον μπορεί να τις αποδείξει με αξιώματα καινούργια), δεν μπορούν να νοηθούν ως αληθή απ' το Βασιλάκη απ' τ' άνω Λιόσια.

Εν ολίγοις, κανένα ρομπότ εκτός απο μεταφυσικά ρομπότ με απεριόριστες δυνατοτητες, κανένα ρομπότ υπαρκτό ή δυνάμει υπαρκτό, δεν μπορεί να είναι όμοιο του ανθρώπου.

Κανένα ρομπότ δε μπορεί να υπερβεί όπως ο άνθρωπος τον κώδικα βάσει του οποίου λειτουργεί.

Κανένα ρομπότ δε μπορεί να ανακαλύψει καινούργιες αλήθειες. Αν το προκίζαμε με το μυαλό του Νευτωνα ή του Ευκλείδη ποτέ δεν θα μπορούσε να γίνει Neils Bohr ούτε Minkowski -πράγμα που οι γιοι και οι κόρες κάθε κυρίας Κατίνας έχουν την πιθανότητα να γίνουν.

Αλλά (κι αυτό είναι ίσως ακόμα χειρότερο για το αίτημα του Βασίλη απ' τ' άνω Λιόσια να εγγρφεί στους εκλογικούς καταλόγους για τις εκλογές του Οκτώβρη) είναι το γεγονός ότι ούτε καν την πεποίθηση της κυρά-Κατίνας δεν μπορεί να έχει για των εν λόγω προτάσεων το αληθές.

Γιατί; Διότι η **πεποίθηση** για το αληθές μιας προτάσεως- πες για το αξίωμα των «παράλληλων γραμμών που ποτέ δεν συναντώνται» που ως τόσο μπορεί να είμαι ανάκανος να αποδείξω, είναι μια κρίση, μια έκφραση αξιών. Είναι αξιολογική κρίση (εξ ου άλλωστε και ο όρος αξίωμα) παρόμοια με τις πεποιθήσεις μας για το αν κάτι είναι ωραίο ή ηθικό.

Και το πρόβλημα εδώ είναι πως μόνο με αλγόριθμους μπορούμε να γεμίσουμε τα κυκλώματα του Βασίλη απ' τ' άνω Λιόσια κι όχι με αξίες και πεποιθήσεις περί πραγμάτων που δεν αποδίδονται με αλγόριθμους.

Εκτός εάν επικαλεστούμε άλλη μια φορά την Θεά Τύχη και πούμε πως λειτουργώντας οι εγκεφαλικοί μηχανισμοί του Βασίλη, θα γεννήσουν, όπως οι δικοί μας, τις κατά τ' άλλα άφατες εμπειρίες των πεποιθήσεων για πράγματα που μπορεί ο Βασίλης ν' αποδείξει, και σιγά-σιγά παρόμοιες εμπειρίες θα αναδυθούν απ' τα κυκλώματα του για πράγματα παρόμοια, που όμως δεν μπορεί να αποδείξει.

Αλλά αν αυτό δεν είναι επίκληση σε απο μηχανής θεό δεν ξέρω τι είναι!

Θα σταματήσω εδώ μην έχοντας βέβαια εξαντλήσει όλα τα προβλήματα της θεωρίας που λέει ότι είμαστε αυτόματα.

Τα μεγαλύτερα προβλήματά της που είναι ίσως πιο δύσκολα να αντιμετωπιστούν ακόμα κι απ' αυτά του δυϊσμού είναι αφ' ενός η εξάρτηση της από την Τυχαιότητα ως αρχή και

ώς γενήτορα της ευταξίας που απαντά στον κόσμο και στο νού του ανθρώπου και αφ' ετέρου, το μυστήριο της γενέσεως του συνειδέναι.

Φτανουμε λοιπόν πάλι στα στενά μεταξύ Σκύλλας και Χάρυβδης, ή τις Συμπληγάδες.
Θα τα περάσουμε ποτέ;

Πέρσι υπενίχθηκα ότι είναι δυνατό να τα προσπεράσουμε αν και θα απωλέσουμε στο πέρασμα έναν απο τους πιστότερους μας συντρόφους – σχεδόν έναν άλλο μας εαυτό- δηλαδή τη συμβατική έννοια της άλογης, ετεροκίνητης και νεκρης ύλης με την οποία δομούμε τα διάφορα ρομπότ και μετά μας είναι αδύνατο να δούμε πώς θα μπορούσαν ποτέ να είναι όμοια με εμάς. Και δε θα περάσουμε ποτέ τις Συμπληγάδες αν επιμένουμε στην ιδέα της ύλης που δυναστεύεται μόνο απ' την Ανάγκη και την Τυχαιότητα.

Κι επίσης είπα πέρσι ότι το να πούμε ότι η συμβατική ύλη δεν είναι Αρχή αλλά **Παράγωγο** και ότι η αρχέγονος ουσία του κόσμου είναι έλλογη δεν αποτελεί λύση παρόμοια μ' αυτή του Γόρδιου Δεσμού- λύση αυθαίρετη.

Το έλλογο της Ύλης ως αρχέγονης ουσίας – το ότι αυτή η Ύλη είναι ομοούσιος του συνειδέναι προκύπτει λογικά απο κάποιες προτάσεις πού παρέθεσα πέρσι.

Κι αν πέρσι αυθαιρέτησα στην επιλογή αυτών των προτάσεων, εμπρός ας το κουβεντιάσουμε.

Κι αυτό δεν είναι πρόκληση, πρόσκληση είναι για το επόμενο καλοκαίρι.